

Apare de trei ori în săptămâna: mercuri-a
vineri-a și duminică; în săptămânile cu
sărbători înse numai de două ori.

Pretul pentru monarhia:

pe unu anu . . . 10 fl. — cr. v. a;

„ diumetate de anu 5 „ — „ „

„ unu patraru . . . 2 „ 50 „ „

Pentru Romania și străinătate:

pe anu 30 franci;

„ diumetate de anu . . . 15 „

ALBINA

Prenumeratiuni se facu la și prin două
correspondenți ai noștri, la toate poștele, și
de o dreptulă la Redacțiune, Stationsgasse
Nr. 1, unde sunt a se adresa toate câte
pricescu foia. Cele nefrancate nu se pri-
mescu, cele anonime nu se publicu.

Pentru anuincii și alte comunicatiuni de
caracteru privat, se raspunde câte 6 cr. de
linia; repetările se facu cu pretiu scadutu.
Tassa evanială de 30 cr. v. a. pentru
o data, se anticipa.

**Invitare de prenumeratiune la „Albina,”
pre perioadele anului 1876,**

cu pretiurile și conditiunile, ce se vedu în frun-
tea foii.

Numerulu de facia fiindu celu din
urma, pre care lu mai spedăm prenu-
merantiloru noștri de anu și câti nu
și au renouit inca prenumeratiunea, — nu
potemu a nu reflecta inca una data pre
onorabilu publicu alu noștru, că intar-
diările ni facu mare impedecare la re-
gularea espeditiunii, de ora ce persona-
lulu de care dispunemu și la Redac-
țiune și la Espeditiune, este multu mai
micu, decâtu sè pta ajunge pentru
continua controla a espediuniloru suple-
mentari.

De aceea — de nou provocamu
cu întetire pre vechii noștri prenume-
ranti, — firesce — totu o data și pre
toti cei ce ar avé pofta d'a intra în
numerulu prenumerantiloru Albinei, —
sè nu intardie cu insinuatiunile lor!
Er pan' la posibilă completare și re-
gulare a espeditiunii, rogamu — a
scusati pentru neregularitățile ce —
fora vin'a noastră se intempla.

De altminte am facutu tota ingri-
girea ca sè avemu esemplarie complete
dela inceputulu anului pentru d'a satis-
face tuturor cerintieloru și mai tardie.

Buda-pestă, in 22/10 ian. 1876.

Desi — stepanirile noastre de din
coți și de din colo de Lait'a, facu is-
bande peste isbande, dispunu de mai-
orități colosali, contrasera imprumuturi,
cum dicu ele — foarte favorabili, dlu c.
A n d r á s s y, cu propunerile sale in
Caus'a Orientale — reesi a fi laudatu de
tota lumea, — dlu Colom. Tisza este
tocmai la culmea maririi! totusi lumea
cu banii și cu specul'a — totu n'are nici
câta incredere — nici in pace, nici in
intieleptiunea matadoriloru astadi la po-
tere. Nime nu dà nemi'a pre vorbele cele
mari ale politiciloru noștri, și bursele dia
de dia areta facia totu mai posomorita!

Este — pe semne, mai usioru a
comandá poporaloru sè se plece despo-
tiloru de câtu ca sè créda ele și sè-si
puna banii pentru rezultatulu bunu alu
nebuniiloru și volniciloru domnesci.
Lumea este intimidata de barbari'a mo-
derna a celoru de susu: dar ea pentru
aceea totu nu dà nemi'a pre totu veni-
torulu acestei politice fora morala.

Câtu de decadiuta este morala,
astadi — atâtu la domni, pre cum si la
poporu, se vede din multe aparatiuni
de tote dilele!

In S p a n i a tocmai decurgu ale-
gerile pentru constituante; apoi
telegrafulu ni spune, că marele Caste-
lar — prin tote cercurile a cadutu!
Adeca celu mai ilustru și mai popula-
riu barbatu opositionale, — de secur
sub presiunea guvernulu, este parasitu
de poporu!

La noi, astadi tocmai, Casa depu-
tatiloru, mersse pona a respinge done
petitiuni, pentru că nu erau scrise in
limb'a magiara!

Ati mai auditu — lucru ca acest'a?

Petitiunile astfelu respinse au fost
— una de la 16, alta dela 17 comuni-
tati romane din comitatulu Severinului,
in cause foarte urginti și inementose. Ele
au fost prezentate dietei prin deputatulu
nationalu George Popu, carele li-a și
insemnatu cuprinsulu din destulu, pre
unguria, și presedintele Casei, dlu
Ghiczy, reflecta la acesta imprejurare, ca
sè nu sè dica, cumca se respingu, fiindu
că nu se pôte scrie cuprinde in ele.
Dar — nu ajutá nemi'a! Ele se vor de-
pune in archiva Casei, pentru sa se aplicu
cantile comune sè le póta lua de
a colosi apoi prefacendu le in magiara,
sè le substerna de nou! — Dar de unde
Dómne! De unde sè iée Romanii din co-
mitatulu Severinulu ómeni, cari sè li
esprime dorerile și necesurile publice in
limb'a magiara?! Ore astfelu de postu-
latu — nu este unu afrontu publicu
alu legelatiunii in contra legii positive
a aceleiasi legelatiunii?! — nu este chiar
pumnulu in gura bietulu poporu, a ma-
iorității patriei? — Ore mai póta existe
in lumea culta și crestina despotia mai
cumplita?!

Domniloru deputati romani — libe-
rali, din taber'a stepanirii, — unde
sunteti? Unde fuserati astadi?
Limbutule și curagiosule Partenie Cosma
— unde stai pitulitu? Antonescu cu
„politic'a cea mare,” Misiciu cu gur'a
cea mare, Romanu cu balanti'a finetiei
celei pré intielepte, unde erati? căci re-
spingerea se fece fora nici o contradi-
cere!! . . .

Apoi — acesta patria sè aiba ve-
nitoriu, candu fiii ei nu si-suferu vócea
reciprocamente! —

Inca o cestiune fatale și vitale.

Sunt acuma câti-va ani, de candu am
facutu unoru capacitati militaresei romane
propunere, resp. li-am propusu tem'a: sè
ni scrie — dupa tote regulele și datele
decidiatorie, unu tractatu, despre
valorea militare a romanulu

din Austro-Ungaria, in compa-
ratiune cu celelalte nationali-
tati conlocuitorie.

Ni s'a și promis duntro parte com-
petinte atare opera, și noi credemu, că
aceea va urma și va fi foarte instruitoare
pentru noi.

Cea-ee pre noi ne-a motivatu a pune
aceea tema a fost: desecele banuiele, ce —
in butulu constatariiloru de rare bravure
din partea soldatiloru romani la dese oca-
siuni, mai in tote resbelele Austriei, — totu
se mai redica din diferite parti, despre
valorea militare a romanulu.

Am vré o data sè fimu in curatu in
acesta privintia, pentru ca sè scinu și noi
dar sè scia și lumea că — câtu ajungemu.

Intraccea insasi supremia autoritate
militare a pornitu pre calea, d'a erui valorea
militaresea a soldatiloru dupa nationalitati.
Dar — candu noi ajunseramu a cunoșce
aceste diferite date, pan' acú spre acestu
scopu adunate, — avendu in vedere datele
istorice, câte am potutu noi aduna despre
tienti'a romaniloru in resbele, veniramu la
priciperea că: trebue sè fie o dife-
rentia óresi-care intre cestiune-
nea a supra valorei „militaresei,”
și intre cea despre valorea „res-
belica” a soldatulu. Recomandamu
și acesta observatiune a noastră barbatiloru
de competintia, și anume atâtu celoru de
specialitate militare, câtu și — mediciloru
resp. psihologiloru noștri, și pre acestu
scopu atingemu aici pre scurtu o apari-
tiune de cea mai grave insemnătate, ce ni
se spune că s'ar fi constatatu din partea
buroului statisticu alu armatei austriece;

Si-a pusu adeca acestu burou — între
altele — și cestiunea că: in ce mesura
sunt espusi soldatii de diferite
nationalitati mala dieloru si pre-
ste totu morbosității in servi-
tiulu militar? Si studiulu anului
1872 sè fie doveditu, că — dintre essa-
minatele pana aci elemente nationali —
germanu-austriacu, magiaru, ru-
tenu, polonu și romanu, ca cele mai
numerose in armata, — in garnisóna fie aceea
a casa, fie in strainetate, mai tare, chiar in
modu ingrozitoriu este espusu la morbi-
soldatulu romanu, adeca — elu sè dèe
contingentulu celu mai mare de bolnavi
și — totu o data elu sè patiméseca de mor-
buri mai grele și mai lungi. Cu 40 de procente
sè intréca numerulu bolnaviloru romani
pre alu nemtiulu austriacu, ér încâtu pen-
tru intensivitatea suferintieloru — cu 14
procente! Desproporțiunea sè fie atâtu de ab-
norme, încâtu deca aceea s'ar dovedi con-
stante, ar trebui sè inspire cele mai grele

ingrigiri chiar statului! Apoi ni se spune, că — tocmai desele și pré usiôrele bolnaviri ale soldatiloru romani, și lungele și grelele patimiri agravédia acésta cauza, ca-rea nu pote se fie mica.

Dupa acelesi date ale autoritatiloru militare, mai raru se bolnavesce in armata — rutenulu și magiarulu, dar apoi — o data bolnavindu-se acestia, o data cadiuti tapatu, ei suferu mai greu decâtu némtiulu austriacu. —

Acum câte-va septemane, stimabilulu colegu alu nostru dela „Gaz. Transilvaniei“ din Brasiovu, vorbindu despre una scriere a renumitulu Dr. Fischhof, ce atingea acea fatale aparitiune in armata, a luat spre notifiã și la apretuire greuã cestiune și a emis opinionea că — dorulu romanulu, dorulu de ai sei, dorulu de — casa, de satulu, de regiunea in carea a crescutu, pôte sè fie, ceea-ce i rode și sdrobosce sanatatea in strainetate.

Pôte — diu, sè fie o cauza grea a nemultiãmirei soldatulu romanu in strainetate — dorulu lui celu puternicu; — căci doru ca alu romanulu dupa ai sei — dóra nici că mai este la altu poporu; totusi acestu doru, carele nici in trecutul mai de demultu nã fostu mai micu, fora ca elu sè se fie aretatu atâtu de fatale. — acestu doru — dicemu, nu ajunge de felu, spre a splicã cu temeiu — atâtu de desele și de lungile bolnaviri ale soldatulu romanu.

Nã ajunge — dupa noi, psihologã, pentru d'a esplicã acelu reu, ei trebe sè se ocupe dóra inca mai multu patalogia de essaminarea aceluia. De aceea noi venim a atrage atentiunea tuturor celoru ce se sentu competinti in cestiune — asupra sulevatei cestiuni. —

Avisu, pentru guvernulu Romaniei!

Proportionalmente — cele mai scumpe linii ferate in Europa sunt: cea Strussberg-Bleichröderiana din Romania și — cea Orientale, ädeca de la Oradea pön' la Brasiovu a Ungariei. A Romaniei, macar că mai n'a avutu greutãti mari de devinsu, costã peste unu Millionu de florini in auru de mila; a Ungariei, ce e dreptu, cu multe greutãti, dar — fôrte reu cladita, inca se urcã de parte peste unu Millionu mil'ã! Firesce, ambele in urm'a nespuseloru lotrii ce comiserã intréprindiatorü, — firesce pentru nespusia usiurime, prin carea guverniele si-esserciãra dreptulu de controlã!

Destulu că — nici un'a nici alt'a — nu se rentédia, și statulu și din cóci și din colo platesce pre fiecare anu intregu milliónele garantate, fora ca actionarii sè-si primésca și ei dobandele, fiindu sumele garantate intregu ocupate de — cei cu prioritãtãle și — mai altii creditoru.

Astielu apoi — firesce că pretiulu actiuniloru a scapatatu fôrte multu,

in câtu ajunserã actionile calei ferate romane, sut'a la 28, ér ale celei Orientale unguresci, sut'a la 33!

La acésta miseria ajunse actiunile, de multu se vorbiã și despre un'a și alt'a linia, că — au sè fie rescumperate de către staturile concerninti, și mai ast'a véra, caletori'a dlui Min Boerescu spre Apusu, se aducea in combinatiune cu acésta ideeã.

Din colo — nu s'a alesu nemic'a de planu; dincóci, guvernulu magiaru tocmai in acestu momentu incheiã cu reprezentantii actionariloru actulu de invoiéla, pentru rescumperarea liniei Orientale. Eca sub ce conditiuni.

Essistu 150,000 de actiuni, à 200 fl un'a, cu cupóne de câte 5 fl, séu 10 marce la suta. Pe acestea deci statulu le rescumpera, dandu totu pentru trei actiuni, in valóre nominale de 600 fl, dar dupa cursulu de astadi ajungendu abia 196 fl. — câte dóue obligatiuni de statu à 100 fl, si cu cupóne de câte 5 fl. un'a — in auru. Astfelu cu 10 millióne in obligatiuni de statu, cumperandu valóre nominale de — 30 de millióne! — Firesce că prioritãtãle și imprumetele garantate de statu, remanu in sarcin'a statulu, apoi acéstea inca se urca peste 75 de millióne florini.

Destulu că, dupa chei'a guvernulu unguru, Romania, cu órenta de lei cam 80 millióne, s'ar poté face proprietaria drumulu de feru, ce astadi i causédia atât'a dorere de capu.

In fine pasulu guvernulu magiaru este — de importantia politica, și déca e, ca acésta politica sè nu fie prejudiciósa Romaniei, apoi acea tíera — iute sè se facã stepan'a linielor ferate ce trecu pre teritoriulu ei — spre Constantinople și Asia-mica!

Unu ce — fôrte curiosu,

ce merita atentiunea nóstra si a domniloru.

Domniloru nostri magiari, de 80 de ani incóci, ädeca decandu unii dintre ei apucara a dá nasulu si prin lumea culta, dar anume prin Anglia, — de candu cunoscura macar pe diuafara — tieutu'a, manierele aristocratice angle și constitutiunea acelu imperiu insulare, — nemic'a nu li este mai indemana, mai placutu, de câtu — intru tote a provocã la Anglia, tóte a face si a justificã dupa esemplele din Anglia.

Dorere, reu retacescu și nemerescu! Nu laturile fluminóse, nu virtutile, nu realulu și principalulu, nu spiretulu ei — unele forme, unele slabitimi și rafinerii ale acelei tiere și ale claseloru domnitóricu acolo — imita si practica domni nostri, pe cari, candu îi vedi facendu pre lordii, séu pré „Vighii“ și „thorii“, ädeca „liberalii“ și „conservativii“ din Anglia, apoi intr'adeveru nu vedi de câtu caricatur'a acelorã.

Noi, am spus'o de atâtea ori, că nu avem si nu potemu avé nici o predileptiune pentru domni Anglii; noi ii-am recunoscutu si ii recunoscemu de speculanti crudeli și rafinati cu umanitatea și cu tóte drepturile ei: spiretulu loru de opresiune și de jãfuire — este si astadi colosale, mai vertosu faciã de Irlandia și India-Orientalã, a fost inã acestu spiretu chiar infamü — par'a a nu fi elu bine infrantu prin resbelulu și emanciparea Americi de Nordu.

Dar — ori-cum si ori-cãtu de lupu tigrü sè fie Anglulu și anume aristocratia plutocratia lui, minte și intieptiune, buna oportuna pricepere și respectare a timpulu a imprejurãrilor și necesitatiloru, nime nu pôte denegã, si — in acésta privintia tocm domni magiari a u fosti sunt, si — tare net memu că voru si remané si pan' la perire — si docibili, ädeca reu batuceiti la capu.

Citãmu aici, pentru d'a apretiu acés vertute a Anglulu și d'a conósce colosal'a reticire a magiarulu — éta acésta caracteristiã aparitiune, ce tocmai in presente bate la ochi in Anglia și la noi.

In Anglia de 30 de ani, ca și dupa o les séu sistema se perondescu la potere partite cele dóue, liberalii („Vighii“) și conservatii („Thorii“). — Apoi si la noi, domni nostri tindu a splicã schimbarile in cabinetu — dup acésta-si regula.

Dar — én observati diferenti'a cea mare! Precandu in Anglia, ori de câte ori thorii venira la potere, ei pururia, sub mantéu conservativismulu loru iute se puserã de a intruduserã reforme liberali, pre cari — liberalii nu le poteau intruduce fora de a cadé in prepsulu că tindu la radicalismu, la resturnãri: — la noi in Ungaria, tocmai din contra, cu cât mai multu se radica „liberalii“, se radice pentru ca sub mantéu'a liberalismulu loru intruducea mesurã reactionari, confiscãri de drepturi, pre cari conservativii nu le-ar poté intruduce, fora de a se espune alarmulu, că tindu la lovitura de statu!

Am poté continuã cu insirarea și esplicãrea de asemeni contraste — pe terenulu intregi administratiuni, intregi organizatiuni și — pona la tieutu'a in cestiunile internationali — credemu că este de prisosu, de óra ce i aparatiunea mai susu espusa se esprime principalminte diferenti'a peste toti si intru tóte.

Ce inã mai avem a notã ca unu corolaru — e, că lupt'a cea mare de emancipare a Irlandesiloru, program'a insocirii generalã acestora „Home-Ruler“, ce intempinã sub cabinetele liberali cele mai aprige persecutiuni și respingeri, acum de trei ani, sub dominiul Thoriiloru, prin concessiuni fôrte considerabil s'au multumitu și domolitu, in câtu mai nu se aude de essistanti'a ei! Cabinetulu conservativu alu d-lui Disraeli, a aruncatu flãmãnditulu Molochu irlandesu — una buna buna portuine de drepturi, și acum pona sè i uni-tuiesca și prefaca caliculu de elu și carn și sange, Anglia — are pace și pôte sè-si cautu de interesele cele mari in tóta liniseca!

Ore suntemu noi indreptatiti a asteptã asemenea politica și intieptiune de la unu cabinetu conservativu — dóra alu lui Sennyei!

De pre campulu rescólei in Orientu

Ieri și alalta-ieri sosira mai multe depesie, casi ni anuncia o nóua, mare invingere Herzegovineniloru.

Éta cum suna un'a dintre acele depesii Zara, in 19 ianuaru: Ieri turcii, in numeru de siesse batalióne, pornira din Trebinie, ca sè aduca proviantu din Ciardin Pre cale, la Rudovan, ei fuserã atacati de insurgenti și sparti in trei partu. Una parte dóue batalióne se alunga pan' la manstirea Dufe, aprópe de cetatea Trebinie. Dóua parte se imprejura din tóte partile se opru loculu la Ladnoberdo. A trei'a parscapã cu fug'a la fortãretu'a Drieno. Pes 300 de turci cadiura in acésta lupte și scolatii crestini ocupara 6 corturi și 350 pusce cu acu și multa munitiune.

Ér alte depesie mai nóue, si anume in astadi sosita, ni spunu că: — lupt'a pana in vineri, s'a continuatu dia de dia; in fine insurgenti dederã asaltu asupra intãritureloru, in cari se scutiserã turcii, pe drumulu ce duce la Ragusa spre Trebinie, și îi scóserã din eu perderi mari pentru turci. Astadi rescultu tienu tóte comunicatiunile de la mare și Herzegovina. —

La unele necorecte, ce s'au răspândit despre Consistoriul metropolitan.

Regenerarea unei națiuni, fie politica ori socială, fie economică ori bisericăscă-religioasă, nu poate să procedă din unu ne adevăru. Acesta este credința. Încă mai mult, este convingerea noastră pe motive ce, a lungulu istoriei și-afirma existența lor.

Aci cauză, pentru carea noi ni-am luat de cinosura și ni-am făcut o chestiune de conștiință, intru a cercă adevăru, și să-lu spunem franu. Fie la mieu s'eu la mare, la individuu s'eu la națiune, totu atât'a: noi vomu descoperi calea gresită, vomu lauda fapt'a bună și vomu desaproba peccatulu. Nu ni-pasa cum au să se judece acei contrari ai noștri, cari, departe de a critica valoarea intrinsecă a argumentelor noastre, cerca numai în forma să găsească cu veri ce pretiu unu bietu pretestu d'a ne condamnă. Nu de cauză publică li este acestor'a, ci numai de condamnarea noastră. Nu-si redica ei cuvântulu de cătu atunci, candu se credu în dreptu a înfruntă, îndata ce știu că potu afla omeni, pre cari să-i amăgească s'eu — celoru cu cugetu stricatu, să li facă multămiere. Decomunu numai candu li se atinge antipatia s'eu simpatia dragutiei loru persoane, atunci li vedu și pre densii pe terenulu publicu, redicandu flamur'a națiunii; dar n'o redica pentru glori'a acestei flamure, ci pentru ca sub acest'a se p'ote scuti bine volumenulu ambitosu alu persoanei loru.

Dacă laudăm o faptă bună a națiunii, și desaprobam o smintă a ei, în amendouă casurile pronunțându-ne cu respectulu ce-lu detorim principiiului de suveranitate națională și cu sinceritatea ce ni impune sântia conștiinței, — atunci vinu amabili noștri contrari, să ni impute necredința, căci noi amu și laudatu și amu și desaprobatu.

Să amăgească cine li crede.

Nu este principiiulu nostru continuă laudare s'eu continuă desaprobar, ci ni este nisuintia să spunem adevăru, pentru ca on. publicu să distingă cu noi, între bine și reu, virtute și viciu s'eu slăbiciune; cu unu cuvintu: să invetie a fi dreptu — și facia de sine și de ai sei.

Cu adevăratu, dacă ne amu pune să laudăm t'ote de a rondulu cum ni vinu, atunci sarcin'a ni-ar fi mai ușoară: sub reportulu fisicu dar nu sub celu moralu. Atunci p'ote amu avé amici mai multu: dar — acest'a multime în compen'a morala ar ajunge de bună s'ema mai puțin.

Individi și națiuni întregi, adese preferescu să-si auda lingusiri, ce le îmbeta și de cari adormu, de cătu adevăru, cari să le sternesca la activitate serioasă. Se validetia și în politica proverbiiulu românescu: „Adevăru ambliu cu capulu spartu,” și se vedesce și acea fabula, că vulpea cu lingusirea i-a luat corbulu casiuulu din cloștin.

Bunulu Dumnedieu, carele ne-a feritu până aci a lingusii cuiva, credem că nu ne va paresti nici de acum înainte, și nu ne va lasă ca de acum, la betranetie, să alunecăm a amagi națiunea. Primimu mai bine să ni se votodie de la unulu și altulu — desplacere pentru adevăru, de cătu să ni se oferisca aplause pentru lingusiri, cari pururiasunt și amagiri.

Acceptăm înse cu t'ota puterea convingerii, că numai atunci va succede națiunii a se smulge din rele, candu va fi invetiatu și practicatulu ascultare adevăru, candu va set să se ferisca de lăgăritle ametit'orie ale celor'a cari tindu s'o lăsdă, și va sei să desconsideru și insulte a nărditate.

Prezintăm aște reflexiuni obiective, ca să constatăm posesiunea noastră facia cu invinuirile personalu, ce ni se fecera prin o f'oaia. Premisă aște reflexiuni noastre înca și din acea cauză, ca să se știe că totu astfelu avemu se procedem și în materi'a ce urmédia acum'a.

Ni este vorba de articulu: „Consistoriulu metropolitanu din 1875,” publicatu în f'oaia arhiepiscopesana „Telegrafulu Român” din 18/30 decembrie 1875, subscrisu de Dr. J. Borgia, și în care articlu se cerne compunerea și activitatea acelu Consistoriu.

Curiosu! Nu pentru prim'a oară este, că -- noi trebne să ne sufulecăm, a apără institutiunile „marelui Andrei” și v'edi'a acelor'a, în contra organulu fundatu de acelu spiritulu mare și a -- invetiaceiloru caroru a incredințiatu elu -- acelea și acest'a! --

Cu placere luăm cunoștința, cumca legistii noștri încep a se interesă de vieti'a noastră juridică-bisericăscă. Atât'a și mai unele putiene principie generalu de dreptu, merita consideratiune. De aci în colo, articulu „Telegrafulu” contine o sumă de asertiuni cari nu se potrivescu cu adevăru și nu potu contribu la perfectiunea cauzei comune, nu sunt corecte.

Că să constatăm afirmatiunile noastre, lu vomu urmă pe „Telegrafulu Român” în firulu enaratiunii sale.

„Acestu foru. -- dice „Tel. R.” -- este o institutiune nouă în biserică noastră, și construitu din unu aparatu asiă de greu, în cătu pre rar se p'ote intrun. Salariu nu sunt.”

Observăm că diecesele din Ungari'a și din Banatu, și-aveau și mai înainte forulu metropolitanu la Carloveti, era de la Consistoriulu romanu ort. alu Transilvaniei înainte de 1848, multe cauze mergeau spre revisiune la guvernulu țierii, de unde nu pururiă returnau aprobate neconditionatu. Recunoscem nedreptatea și umilirea ce se facea diecesei din Transilvania, și nici nu provocăm la acelu trecutulu cast la unu argumentu juridicu, ci cast la unu faptu istoricu.

Dar nu asiă provocarea la Carloveti, căci aci forulu metropolitanu funcțiună și de jure. Urmédia deci, cumca forulu metropolitanu nici de jure, cu atât mai puțin de facto, se p'ote consideră de institutiune nouă în biserică noastră ortodossa. L'am avutu mai tare și mai eficace de cătu pre alte foruri, d. e. de cătu pre scaunulu protopopescu. Candu s'au constituitu forurile bisericăscu pre bas'a Statutulu org. atunci la rondulu seu s'a constituitu și forulu metropolitanu. Nici unu criteriu dara, și nici o abateru, carea să ne duca în ispita a consideră forulu metropolitanu de institutiune nouă. E unu foru, ce l'amu avutu înca mai înainte, până a nu ni cascigă metropol'a noastră proprie. Vor fi noii asesorii, și nou loculu, dar nu e nouă institutiunea.

Cumca mai departe Consistoriulu metropolitanu ar fi unu aparatu asiă de greu, în cătu pre rar se ar puté intrun; -- acest'a este o asertiune, ce fapte positive o desaproba cu t'ota elocința.

Adeca este lucru probatu, cumca acestu Consistoriu, de câte ori a fostu conchiamatu, totu-de-un'a s'a intrunitu. Facta loquuntur. -- Dacă nu s'a intrunitu mai a dese ori, este pentru că n'a fostu conchiamatu; și dăm cu socotela că de aceea nu s'a conchiamatu mai adese, pentru că -- nu s'a sentitu necesitatea. Acum, dacă pe unu foru, carele pururiă se intrunesce de câte ori lu conchiamă presedintele seu, și pururiă delibera t'ote cauzele câte i se presenta. -- se tacsedia de „greu,” -- apoi întrebăm: cum are să fie acelu foru, carele să merite numirea de „sprinten” și „diligent”? D'ora nu va pretinde nimene să lu v'eda intrunindu -- se fora de conchiamare și fora de necesitate?

P'ote că „Telegrafulu Român” candu pre forulu metropolitanu lu-nunesce de „greu”, n'a purcesu obiectiv, judecandu despre activitatea acestuia, ci a consideratu că asesorii și au locuțiunile răspandite prin cele trei diecese. Inse nici din acest'a privința acelu on. organu n'are dreptu la nemulțimire, mai întâiu -- căci din arhiepiscopesca sunt cei mai multu asesorii, mai multu de cătu s'ar veni arhiepiscopesca, acea ce n'o spunem spre superate nimeni, că nu suntem noi cari să sustienă și să propage provincialismulu, ci o spunem spre constatarea faptulu, că asesorii sunt apr'ope de loculu in-

trunirii; -- și apoi nici pentru aceea nu are „Tel. Rom.” dreptu la nemulțimire, căci din c'et'a densulu, unu prelatu a respinsu de a intră în Consistoriulu metropolitanu, și acest'a respingere -- în contra dorinței esprese și repetite a marelui Andrei, a renoit'o în faci'a congresulu, spre uimirea acestuia, carele până atunci nu vediu se preoti culti să desconsideru suatulu și dorința drepta a superiorilor!

De rondulu salariiloru, știe bine „Tel. R.” că în forulu metropolitanu e salarisatu și presedintele și secretariulu, era asesorii, după distanțe și timpu și-capeta spese si diurne.

Nu suferu indoiele, că după ce vieti'a noastră bisericăscă se va desvoltă mai multu, după ce forulu metropolitanu și-va începe de o parte activitatea administrativă întregă, era de alta parte va se aiba și cauze în ordine juris apelate mai multe: atunci ni se va presentă necesitatea de a salarisă câți-va asesori. Atunci ne va invetiă Ddiu, ca și până aci, cum se acoperim necesitatea, bună oară cum a ajunsu salariulu eppulu din Trani'a de la 4000 fl. bani veniesi, la 8400 fl. respective 12,400 fl. în v. a. fora a seraci pre cineva. Inse la acea desvoltare nu vom poté ajunge pre calea ce a luat'o „Tel. R.”, adeca pre calea descredinței Consistoriulu metropolitanu: -- era salarisarea mai înainte de a ajunge la acelu stadiu alu desvoltării, adeca mai înainte de necesitate, ar însemnă inființierea de sinecure, ce n'ar fi corect și moralu nici în casulu, candu am dispune de multe bogatii, în loculu seraciei, pentru carea f'oaia arhiepiscopesana deplange bisericile.

Afirma dlu Dr. I. Borgia în „Tel. R.” cumca: „la compunerea foruriloru în biserică noastră, nu s'a pre cantatu până acum calificatiunea.” Cu unu picu de modificare, amu poté acceptă această afirmatiune. Adeca, s'a cantatu calificatiunea, pre cătu numai s'a potutu cantă, dar nu s'a pre gasitu, parte pentru că mai înainte vieti'a bisericăscă ni-a fostu mai restrinsa decâtu se p'ota produse destule capacitati, parte căci -- ca la noi la nimene, multe brandie bune erau în burduferi de cane. Se canisera forte multi, sub felințele sisteme de moralisatiorie, ce ne-au ispitit.

Dar nu ceea ce afirma aci dlu Dr. I. Borgia, pre cătu ceea ce retace, ne d'ore forte: si e nu trebuiă să retaca, pentru demnitatea foruriloru noastre bisericăscu, pentru demnitatea Dsale de romanu ortodossu, și pentru întregirea lucrulu, carea întregire o detoresce adevăru. Adeca nu trebuiă să retaca aceea, cumca la compunerea foruriloru în biserică noastră, s'a cercatu mai pre sus de t'ota moralitate și, lauda Domnulu, s'a gasitu, ca se nu fimu siliti a avă asesori amenințiatu necontentitu de actiuni criminali, pentru pecate cari, odata comise, ar apesă cu pondu duplu pre ecie bisericăscu.

De altm'ntre este „Tel. R.” carele mai multu și dă truda, a inteneia și respective a perpetuă cultulu marelui Andrei, acceptandu și premarindu „en bloc” t'ote faptele adormitulu în Domnulu. De aceea ne prinde mirarea, cum de nu vede, că și în forurile bisericăscu atât organizatiunea, câtu și membrii, calificati s'eu necalificati, cum sunt, și-au intarirea loru dela Andrei Siaguna, era alegerea de la congresulu naționalu bisericăscu, presedintu de acela. Credem a nu vatemă modestia Telegrafulu Rom. dacă ni vom permite să afirmăm, cumca Siaguna și congresulu vor fi compenitu pre omeni despre calificatiune și despre morala, și că d'ora vor fi scitutu să-si compenescă mai bine, de cătu dlu Dr. I. Borgia.

Ni spune „Tel. R.” că: „Lunca civilisată s'a îndatinatu, decisiunile foruriloru a le supune sub critică opiniunii publice. Ne vom servi de foruri mai nalte, -- adauge mai la vale -- și în fine de forulu opiniunii publice facia de tenenulu foru supremu alu nostru.”

E bine. Forurile noastre nu se compun de membrii denumiti, ci de alesi. Este opiniunea publică, manifestată prin votu pozitivu, carea a tramisu deputati în congresu, și -- pre atunci, n'an av'itutu de la nimene că ar fi fostu cortesiri,

ci ea, acea opinie publică, s'a spus liber în trimiterea deputaților, cari apoi la rândul lor erau liberi să alege membri în foruri. Dacă congresul a fost expresiunea opiniei publice și dacă consistoriul metropolitan este expresiunea aceluiași congresu, atunci putem dice și aceea, că consistoriul metropolitan este expresiunea opiniei publice: în toamnă precum matematiculu are dreptu să dica despre cele două cantități, cari egalăza unei a treia, că sunt egale și între sine. — Ei, dar Consistoriul metropolitan de astăzi, în Congresul de anul, esit din nou alegere, a cărei parte considerabile este și dlu Dr. I. Borgia și cu ai săi. — de nou primii sautiunea opiniei publice.

Dlu Dr. I. Borgia însă i mai trehuiesc alta opinie publică. Vom avé atunci trei. Fie, de se va areta necesitatea și se va manifesta rațiunea. Și pana acum multi s'au miratu, că pentru ce se fie alu nemiului și nu alu nostru acelu proverbii: „unde ne ducem doi pre o cale, suntem de trei pareri?” La totă intemplantă, acea nota opinie publică va trebui mai întâi să se desvôle, apoi să treacă a buna sēma cam scarmenată prin fazele luptei pentru esistenza, ca în fine să se pōta capeta dreptulu d'a se pronunția — și atunci cu modestia, dacă va vrē să fie eficace. Dar e reu senau, când ea înca în fașie, în brațiele parintelui ei Dr. I. Borgia, de jă se crede foru mai naltu, era pe betranii din consistoriul metropolitan îi taceșza de „foru tineru.” De nusi va moderă ambițiunea micuția din lēganulu „Telegr. R.” avem se ne asteptānu că, precând va cresce mare, nu se va multiem a controlă, a îndreptă, a ajutā formarea de principie, a esprime convingerea juridică a multimei, ci va pretinde pentru sine essecutivă faptică. de-i vom vedē pre asessorii forului metropolitan în „Lynchjustiz.” Sēu ce alta va se dica, cându pre sine se numesce foru mai naltu și — cumca decisiunile metropolitane au să se „supuna” sub critica ei? Că dōra nu cu acelu terminu va fi voitu dlu Dr. I. Borgia să esprime neependenția, cea atātu de necesaria judecatoriului, dōra mai necessaria și de cătu controlă publică?

„Amu asteptatu — dice „T. R.” ca din partea consistoriului însuși, să se publice conclusele aduse pana aci.”

La acēst'a caută se ne întrebānu, dacă asteptarea foii archidieceșane a fostu justă, sēu nu?

În casulu primu, dacă asteptarea foii archidieceșane a fostu justă, adeca dacă forulu metropolitanu avea însuși dreptulu și detorinția a publică decisiunile sale, a dispune modulu și formă publicării, — atunci a smintitu „Tel. R.” că i-a prevenitu forulu metropolitanu, și redactorulu propria auctoritate a publicatu unu casu, tocmai casulu seu, în carele pre densulu anevoiă lu-va potē cineva crede de omulu celu mai nepartialu.

În casulu alu doile, dacă asteptarea foii archidieceșane n'a fostu motivată, ci redactorulu, carele de asemenea este membru alu forulu metropolitanu, potea să publice decisiunile ce le-au auditu. — atunci tōte acele decisiuni, ordinate de dupa valōrea loru de principiu, le putea asiedia pe vr'o dōue colōne ale foii sale, prin ce ar fi facutu unu opu, demnu de unu asesor metropolitanu, era vietici nōstre bisericēșci și științici — unu bunu servitiu. Dar de cătu să ni facă unu lucru bunu pre dōue colōne, dlu Dr. I. Borgia a preferitu să serie șapte colōne, prin cari să ni spuna și se demustre de atâte ori, cumca „motivele consistoriului metropolitanu nu le cunoșce, și nici nu-i vor putē fi espicabili pana ce nu le va audi, nu avem nimica autenticu, etc.” Am socoti că cine însuși marturesce cumca nu cunoșce ceva, și nici n'au auditu despre acea ceva, acēl'a — ar fi logicu ca să nu vorbēșca și să nu scrie despre acea ceva, lui necunoscutu și neauditu? Inse ba, că altminte e logică la „Tel. R.” și ni te regalēșce, cu șapte colōne

despre necunoscute și neauditē, sub cuventu că vorbēșce „summariter!”

Dacă dlui Dr. I. Borgia i era de principie, atunei ar fi tractatu de principie, fora privire la persōna. Inse densulu din capulu loculu aduce pre scena persōna Parintelui Episcopu alu Aradului Ioanu Metianu, care si-a permis a cere judecata pentru invinuirile ce, a supr'a Prē Santiei Sale le-au radicațu „Telegr. R.” prin corespondenția „de sub Buccē.”

Si erasi, dacă onorabilelui organu of. „Telegraf. Rom.” i era de principie și nu de persōna, atunci redactorulu, carele ex propria intuițiune scie și cunoșce bine cele petrecute, ar fi reflectatu dlui Dr. I. Borgia, că să nu se atribue Parintelui Episcopu cereri, ce nu le au pronunțiatu, precum i se atribuesc din seninu.

En să citānu, ceea ce incunjură „Telegr. R.”, cuvintele proprie ale Prē Santiei Sale Parintelui Eppu, în cătu cuprindue ele mai vertosu mominte juridice. Sub 24 oct. an. tr. Parintele Eppu se adresēdia Prē veneratulu Consistoriu metropolitanu cu următoriele:

„Telegr. Romanu”, diariu alu archidieceșei, în nr. 80 din anulul cur. mi-atribue mie respandirea de faime și injurii, pentru a descredita consistoriul archidieceșanu, și mai adauge și alte invinuiri. . . Nu potu suferi asemenea atacuri din partea unei foi, recunoscute de organu oficiosu alu archidieceșei, și redigiate de unu preotu și asessoru consistoriale: dar erasi nici în polemii diaristice nu potu intră . . . pentru că de câte ori am fostu atacatu și am respunsula acele atacuri, nici cându n'a voitu să mi-publice respunsulu. Astufeliu onōrea persōnei mele și chiar a pusețiunei mele, a devenitu obiectu de volnăcia a onoratei Redacțiuni, ceea ce nu potē fi permisu în nici o societate, și cu atātu mai pucinu în biserică. Deci me vedu silitu a reclamă în contra numitei foi și a redactorului ei, și ca facia bisericēșca, în contr'a altei fecie și foi bisericēșci, de dupa pusețiunea mea, n'am unde reclamă aiurid, de cătu numai la Prēvenerabilulu Consistoriu metropolitanu; căci Consistoriu archidieceșanu nu potē fi judecatoriu în acēsta causa, pentru că tocma de densulu se tractēdia. Pre bas'a acestor'a rogu pre Prēvenerabilulu Consistoriu metropolitanu, să binevoiesca a emite o comisiune din sinulu Consistoriului metropolitanu în faci'a loculu la Zernesci și la Brasiovu, pre unde sustine „Telegr.” că asi fi vorbitu a supr'a Consistoriului archidieceșanu, să cercetēdie cu de a menuntulu, nu numai ceea ce asi fi vorbitu eu a supra Consistoriului archidieceșanu, dar și ceea ce ar fi vorbitu alții a supr'a mea și a supr'a celor'a lalti confrati archidieceșci ai bisericēi nōstre.”

Acēsta rogarē s'a asternutu Consistoriulu metropolitanu. Pana să se pertratedie în Consistoriu, a trecut unu picu de timpu. În acestu restimpu, „Tel. R.” a publicatu acea cārthă a Parintelui Eppu, prin carea Prē Santia Sa dechiară că primēșce acūs'a ce i s'a facutu prin colōnele foii archidieceșane, și deci invita pe redactorulu, să vină acum innaintea cutărui foru potrivitu a-i documentă acelea despre cari l'a acūsatu, și-i oferesce forulu metropolitanu. Insemnānu acēst'a pentru a constatā decursulu istoricu adevēratu alu causei, și căci atāt'a satisfacere detorimulu dlui redactoru de la „Tel. R.” dupa ce în amintitulu restimpu a publicatu scrisōrea pomenită.

Despre acestu casu concretu este vorb'a. Acestu casu priveșce pe redactorele Telegrafulu Romanu, redactorele foii Consistoriului archidieceșanu. În acea fōia acestu casu lu tratēdia Dr. I. Borgia, carele este fiscu alu aceluși Consistoriu archidieceșanu. În acestu casu socōte dlu Dr. I. Borgia, că n'a purcesu corectu nici Prē Santia Sa Eppulu Ioanu Metianu, nici Prē venerabilulu Consistoriu metropolitanu.

Să audim mai anteiu esceptiunile densulu la competenția forulu metropolitanu.

„De este sēu nu este vatemare în acea corespondenția” — dice dlu Dr. J. Borgia cu „Tel. R.” — „nu este obiectulu acestui tractatu, ci potē fi alu judetielor de pressa. Este cunoscutu, cumca vatemarea ce i s'ar face unei persōne prin diurnalu sēu în genere prin pressa, se tiene de competinț'a judecatoriloru statului; și pentru atari delictē de pressa avemu tocmai în Sibiu tribunulu juratoriloru. Trebue dāra să denegu competenț'a Consistoriului metropolitanu, de a se amestecă în atari cestiuni de judecata. Dar să dicem că potē Consistoriulu a purcesu din acelu motivu, că respectivulu redactoru ar fi totodată și preotu, și ca atare este supusu forulu bisericēșcu; . . . eu dicu că delictulu vatemării persōnali amintitu, și în acelu casu, cându l'ar comite o persōna clericală a supr'a altei persōne ierarhice, cade sub competenț'a judecāții civi.”

Asia-dara, dupa socotēl'a DSale n'ar fi competențe în casulu de sub întrebare — forulu bisericēșcu.

En se intrānu mai în detaliu în cestiune! Inca mai nainte, dlu Dr. I. Borgia a provocatu la canonulu 15 alu sinodulu din Cartagine, ca să ni arete — că: „ōre care canonu apriatu recomendă fecielor bisericēșci ca, dacă de la forulu loru se apelēdia la altu foru mai naltu, să nu se supere.” Atāt'a e totulu ce ni spune despre acelu canonu, apoi plēca mai departe. Dar lu-rogānu noi, să stēe unu picu loculu, să cetimū impreuna ceva mai multu din acelu canonu, la care provōca densulu. Eta ce ni spune acelu can. 15:

„Despre diversele orduri, ce servesc bisericēi: Dacă cutarele ar cadē în negotiu (causa, procesu) criminalu, și ar respinge judetiulu bisericēșcu („judicium ecclesiasticum”) să se invinovatiēșca. De asemenea a placutu sinodulu, ca fiecare episcopu, sēu presbiteru, sēu diaconu, sēu clericu, cându se redica în contr'a lui în biserică controversă criminală sēu civilă, dacă ar respinge judetiulu bisericēșcu, vrendu a se desvinoveti în judetiele publice, desi ar dobandi sentinț'a pentru sine, totuși să se pērdă propriulu locu. Si acēst'a în caus'a criminală; era în caus'a civilă, să pērdă aceea, pentru ce a redicatu acțiunea, dacă vre să se capete loculu propriu.”

Mai departe vorbēșce canonulu și despro apelate scl.

Să ascultānu și pre comentatorii recepti de doctrina, ce dicu densi la acestu canonu? Balsamonu ni spune între altele:

„Din legi și din canōne s'au statoritu pentru cei sacrati (hirotoniti) și pentru monachi forurile ecclesiastice. Deci dacă cutare hirotonitu, desconsiderandu acēsta constitutiune, (ordinatiune, lege) la judetiulu civilu ar redicā actiune criminală în contr'a hirotonitulu, sēu în contr'a monaculu; sēu carele, fiindu trasu la competențele foru ecclesiasticu, l'ar respinge pre acēst'a și si-ar alege judetiulu publicu sēu civilu, desi ar invinge în acelu judetiulu publicu, fie acūsatoru fie acūsatu; t. t. uși să se pērdă loculu propriu, și gradulu și onōrea (demnitătea) preotiēșca; pentru acēsta unica causa se fie depusu, căci adeca a respinsu forulu ecclesiasticu și si-a alesu celu civilu. Si acēst'a atunci, cându ar fi judetiulu criminalu; era cându este civilu sēu de bani, desi sacratulu ar dobandi sentinț'a, să cada din gradulu sēu pana ce nu va cede adversariulu seu ceea ce a dobanditu prin sentinț'a, . . .”

Era Zonara, între altele, asiā se pronunția despre tōte controversiele preotiloru și alor monachiloru:

„Dacă cineva dintre preoti sēu monachi, subtragendu-se de la jurisdicțiunea ecclesiastică, ar tinde a se desvinoveti la judetiulu publicu, la magistratulu popularu, adeca civilu, să se pērdă loculu propriu, adeca gradulu și demnitătea preotiēșca.”

Mai în colo, acestu autoru continuă a face l'aceea și desclinire între actiunea criminală și civilă, între urmările acestor'a, în tocmai cast Balsamonu și cast testulu canonulu. — Aris-c tenu comentēdia asiā:

„Episcopulu său clericulu, candu i se intēdia causa (actiune) criminale, dōca lasandu biseric'a, recurge la judetie publice, sē pērdā gradulu. . .”

Urmēdia si la acestu scrietoriu distintu-nile de sus intre civile si criminale. — Totu asiā ne invātia si Matei Blastare in syntagm'a sa alfabetica la liter'a Delta, capulu alu VII. — Vedi si Pravila capu 193. —

Din acestea este destulu de evidinte, cā intre clericu si clericu e in competintia judetialu bisericescu. — Este cāte unu adevēru, cāte o facta, care, pentru cā se pōte supune nemedilicita intuițiunei, sē si pōte nemedilicita constată cu cele cinci sentiri, si de aceea nu mai are lipsa de alta probare, dovedire; asiā d. e. in casulu concretu, de care ni e vorb'a, pentru celu ce vede cu ochii si scie sē citēscā cu pricepere, nu mai trebue alta dovedā, cā sē se cunōscā, cumca canonulu 15 din Cartagine cu comentatori cu totu, se pronuncia, cum veduram si cetiram, nu numai pentru competintia forului bisericescu, ci inca amenintia cu depunere pe clericulu care ar dā preferintia forului civilu.

Intrebāmu acum'a cu multa mirare: cum a ajunsu dlu Dr. I. Borcia, sē cittedie acelu canonu, care statoresce eschisiv'a competintia a forului bisericescu pentru tōte celea dintre clericu, si totusi sē fie erasi dsa carele in contra canonului ce insusi l'a citatu, sē nege competintia unni foru bisericescu, a Consistoriului metropolitanu, si se avizeze la forulu publicu, la juratii ce-i au in Sibiu?! Cum de n'a vedutu partea prima, inceputulu, din canonu, si a vedutu o parte urmatōria? Cum se pōte sē se intemple asiā ceva chiar acelu Dr. I. Borcia, carele si despre insusi Consistoriulu metropolitanu crede si marturisesce — se intielege cā fides penes authorem — marturisesce: „prē putiena cunōscintia de legile bisericesci ale statutului?” Responsulu ar fi, dupa unii, cā dōra dlu Dr. I. Borcia n'a voitu sē veda, fiindu cā nu i-a venitu la socotēla — inceputulu canonului; inse acestu respunsu nu-lu putemu acceptā, pentru cā elu ar presupune cugetu reu, malitia, despre dlu Dr. I. Borcia. Responsulu dupa altii ar fi, cā dōra dlu Dr. I. Borcia nici n'a cetitu intregu canonulu, pe care l'a citatu, ci a intinsu mana la atare estrasu necorectu, in veri o cartecica, cum sunt multe, mai vertos de sēm'a scolariloru: inse noi cari, dāca nu ne instelāmu, cunōscemū pre dlu Dr. I. Borcia ca omu de seriozitate si de modestia, nu putemu concede cā densulu ar fi capace sē cittedie cea ce n'a cetitu.

Au dōra a retacutu, pentru cā nu i-a convenitu: cum dāmu cu socotēla cā pōte sē face cāte odatā unu fiscu in oficiu? Inse aci nu ni spune cā ar vorbi chiar din oficiu pentru Consistoriulu archidiecesanu, respective pentru redactorele de la „Tel. R.” dar si in assuminea casu remane enigma, pentru ce dsa insusi se provōca la acelu canonu, care lasa in balta tōte asertimile DSale?

Destulu cā, cu acelu canonu a manā, competintia forului bisericescu este, cum nu se pōte mai evidente.

Urmēdia acum cā sē constatāmu mai de parte, cumca dintre forurile bisericesci, in casulu concretu de care e vorb'a, competintia este la forulu metropolitanu. Spre scopulu acest'a noi vom chiamā intr'ajutoriu unu canonu, lā care erasi a provōcatu dlu Dr. I. Borcia in „Telegr. R.” numai cā noi era vomu ceti ceva mai multu din acelu canonu, si vom ascultā si pre comentatori, cā sē nu ni se impute superficialitate. Avemū o placere a ne ocupā chiar de acele-si canōne, la ale caroru excerpte provōca dlu Dr. I. Borcia. Este canonulu alu 9-lea din sinodulu ecumenicu alu IV. In testu se dice: „... Dāca clericulu cu propriulu seu episcopu ar avē procesu, sē se judece la sinodulu provinciei...” Intrebarea este acum aci cā, cine este acelu sinodu alu provin-

ciei, si cum se face elu? La acēsta intrebare ni respunde Balsamōnu in comentarea canonului citatu dicendu: „... Dāca clericulu are actiune in contra episcopului seu propriu are in contra altui episcopu, se va essaminā caus'a la Metropolitanulu provinciei. — Era Zona ra, graiesce: „... Dāca clericu ar radica actiune asupra episcopului loru sēu a supra altui cutare episcopu, in acestu casu canonulu constitue de judecatori pre episcopii acelei provinciei: cari intranindu-se, se asculte caus'a si s'o decida.” Totu asiā Matei Blastare in syntagma alfabetica, la capulu despre dicasterie, institue pre episcopii provinciei de judecatori intre clericu si episcopu.

Asia-dara trebue sē mergemū la metropolita. Metropolita nōstra, dupa §. 114 din statutu, se afirma: 1. prin congressu; 2. prin consistoriulu metropolitanu; 3. prin sinodulu episcopescu. Congressulu e legelatiune; sinodulu episcopescu se ocupa numai de „spiritali, dogmatice si simbolice”; deci remane consistoriulu metropolitanu pentru jurisdicțiune, precum lu si numesce §. 158 din Statutu: „organulu supremu administrativu si judecatorescu.” Eca asiā veniramū la Consistoriulu metropolitanu, cā la foru competente!

Ni se va replicā dōra cu principiulu cumca: „actor sequitur forum rei.” Eñ sē vedemū, ce trebue sē tienemū despre acestu principiu in casulu concretu, de care ni e vorba?

Insusi „Telegrafulu Romanu” accentuandu cumca pentru securitatea persōnei, nimeni nu pōte fi subtrasu dela forulu seu competente, provōca si la feliurite legi civili din state feliurite, recunoscendū cumca, ceea ce este bunu in legile statului, s'ar potē adoptā si in bisericā. Acēsta doctrina, sub necesariile reserve canonice, o primimū si noi. Nu este doctrina nōua; o gasimū practicata de bisericani nostri din betrani, si inca Iustinianu Imperiulu in nov. 83 a datu, din partea mirenā spressiune corelatiunei dintre legile bisericesci si cele civili, care spressiune mai cā din cventu s'au repetitu si de catra bisericile crestinesurori. Se consultāmu dāca si legi civili.

In legile tierii, avemū articulu VIII. din 1871, despre celea disciplinare. Membrii unni foru, se acusa — cu pucina esceptiune — la acefa-si foru, unde este unu senatu disciplinaru: se dā si apelatiune. Membrii forului supremu, dā la senatulu care li judeca, n'au apelatiune.

Acum, redactorele Telegrafulu R. desconsiderandu can. 18 din Calcedonu si altele de asemene contienutu, a vatematu vigentem in ecclesia disciplinam, prin aceea cā, preotu fiindu a aretatu nerespectare unei fecie archiereci, si mai alte celea.

Dlu redactorē este membru alu Consistoriulu metropolitanu, in carele i se dā vorba si votu, casi Prē Santiei Sale Parintelui Eppu alu Aradului.

Mai adauge cumca, Par. Eppu a fostu celu acusatū in publicu de catra redactorele Telegrafulu R. si Prē Santia Sa n'a facutu alt'a, de cātu a provōcatu pe redactore sē-si documente-die asertimile la forulu competente, la celu metropolitanu. — cā dōra nu celu archidiecesanu va judecā despre episcopu! — va se dica: „actor sequitur forum rei,” pledēza pentru Par. Eppu, si dlu redactore cā acusatōru trebuiā se mērga la forulu celui'a pe care l'a invinuitu. Unu procesu de provōcaciune care despre partea dreptului e analogu celui din art. 54 dela 1868.

In fine, Par. Eppu a spusu si aceea, cā pentru ce nu-lu pōte acusā pe dlu redactore la Consistoriulu archidiecesanu; pentru cā erā redactorulu foii oficiōse archidiecesane, pentru cā a vorbitu despre Consistoriulu archidiecesanu, dicendu cā Parintele Eppu a atacatu Consistoriulu archidiecesanu, si — dāca nu ne insielāmu, erau toema unni membri din Consistoriulu archidiecesanu mai interesati pentru reesirea causei de cātu insusi redactorele Telegrafulu R. abstragendū de la aceea, cā dlu redactore

este si ascōru alu consistoriulu archidiecesanu. Acēsta inca e unu momentu juridicu, carele eschidea pe Veneratulu Consistoriu archidiecesanu, si dupa analog'a dreptului civilu §. 56, art. 54 din 1868.

Sē presupunemū pentru unu momentu, cumca Prē Santia Sa Parintele Episcopu alu Aradului, s'arfi consideratu pre sine de acusatōriu, si ar fi datu acusa la Consistoriulu archidiecesanu, cā la forulu acusatului. Ce se putea intemplā? Sēu aceea, cā Consistoriulu archidiecesanu intrā in desbaterea materiei, prin ce se daunā prestigiulu lui innaintea celor'a cari ilu cunōscu de plus minus interesatu in cāsa, era Parintelui archiereu de la publicu i s'ar fi denegatu tactulu si precautiunea, cāci a dusu in ispita pre unu Consistoriu: — sēu cā in Consistoriulu archidiecesanu precumpeniau — despre ce nu ne induoimū — parerile motivate ale acelor'a cari, tocmai pentru cā se tractā de Consistoriulu archidiecesanu, ar fi respinsu de la sine deliberarea causei, de dupa care respingere nu remanea de cātu forulu metropolitanu; cāci unu foru cutare trebue sē fie, de ōra-ce, precum bine a observatu P. Eppu: „onōrea persōnei si a pusetiunei, nu pōte fi obiectu de volnicia in nici o societate, cu atāt'a mai putienū in bisericā.” Onoratiu cetito, i sē ne scuse pentru acēsta presupunere. Recunōscemū, cā pe presupuneri simple nu se pōte judecā, si nici vremū a ne folosī de ele. Dar „Telegr. R.” contiene atāte presupuneri cu privintia la Consistoriulu metropolitanu, in cātu nu ne poturamū feri de a premie si noi un'a dñu careu se vede cā, chiar de ar fi Consistoriulu archidiecesanu foru alu causei, tocmai si pe presupuneri, casulu concretu ar trebui sē ajunga in fine la Consistoriulu metropolitanu.

Cu adevēratu, terminii generali de cari s'a folositu Parintelui Eppu in cārthi'a adresata Prēvenerabilulu Consistoriu metropolitanu, a datu ansa la multe consideratiuni. A nime spressiunea: „me vedū silitu a reclamā in contr'a numitei foii si a redactorelui ei:” — apoi mai la vale dorintia: „Prēvenerabilulu Consistoriu metropolitanu binevoiescā a emite o comisiune din sinulu seu la faci'a locului” etc.

De ōra ce pana acuma, dreptulu formalu bisericescu, abstragendū de la censurele in materii puru canonice, si-are isvōrale sale mai vertosu numai in literatura si in praesa, cari ambele numai sunt de ajunsu intru tōte pentru multele recentie ale vietiei moderne juridice-bisericesci: — mai apriatu vorbindū: de ōra-ce pana acuma ni lipsesce o procedura positiva carea pana in cele mai mici detaie sē prescrie formele esterne ale unei actiuni, (prin care amentire nu vremū se dicemū cā asemene prescriere dōra ar fi ne-aperatu necessaria.) — din asta causa multi se intrebau cā: ce este cārthi'a Prē Santiei Sale? Din lips'a unoru prescrie pentru formele esterne, s'a judecatu contienutulu ei, cā de dupa acēsta sē se constate cā — ce este ea. Pentru deslucire, unii si-au si permis, audienulu de causa, sē intrebē privatu de Par. Eppu: ce tientesce cu cārthi'a sa? Responsulu a fostu, cā vrē sē se constate peste totu — adevēru, specialminte — nevinovertia densului, si prin urmare, cāta nedreptate i se face de catra „Tel. R.” Alt'a nimicu: Dōmne feresce a superā pre cineva! Unu respunsu acest'a fōrte frumosu de la teologu si archiereu, dar care respunsu lu lasa pre judecatoriulu la melilocu de cale.

Deci de dupa contienutulu cārthiei, si pre has'a celor'a ce premiseramū, au aparutu urmatoriele opiniuni:

1. Este unu procesu de provōcare: inceputulu l'a facutu „Tel. R.” cu publicarea causei; Par. Eppu numai a primitu acusa ce i s'a redicatu; asiā a devenitu Prē Santia Sa acusatū, era acusa s'a asternutu la forulu acusatului, la Consistoriulu metropolitanu.

2. Nu este atinsu Prē Santia Sa Par. Eppu cā persōna, precātu se vatemā reverintia intre ordurile ierarchice, si acēsta

vatemare a purcesu de la redactorele Telegrafului R. carele e membru alu Consistoriului metropolitanu. Aci dara vatemarea reverintiei ierarhice este mai mare si mai grea, in catu absorbe pecatulu vatemarii personali. Sub acestu reportu, avea locu actiunea disciplinaria, sub actoratulu fiscului metropolitanu. Dar asemine actiune, dupa procedur'a provisorie, trebuie se se edica din siedintia, si la acesta edicare are se servesci carthi'a Parintelui Eppu. Foru e Consistoriulu metropolitanu intre asesorii sei, si senatulu bisericescu are se functiunedie ca senatu disciplinariu; apelata nu se da, ca nu mai este la cine a apelá mai sus.

Cu adevratu, cine intra ca membru intr'unu foru supremu, prin insusi beneficiulu si onorea acestei intrari, a primitu a supra-si si sarcin'a acestui beneficiu seu onori, intre cari sarcine este si aceea, ca de buna voia, ipso facto se privedia de dreptulu la apelata in asemenea casu. Inse s'a obiectiunatu ca in cestiunea subversante, actiunea disciplinaria ar fi pre grea, apoi cum a equitate trebuie se incunjuramu, pre catu numai se pote, ca nimene se nu se dispoie de remediulu apelatei, era ideia de senate disciplinarie in negotiele bisericesci e noua, nici n'ar fi cu cale ca aseminea senatu se se compuna sub presiunea unui casu concretu; in fine acesta novatiune ar ingreuna mersulu afaceriloru, dar si este parte nepotrivita, parte de prisosu in cadrulu procedurii bisericesci actuali, careia din acesta privintia nimene nu i-a imputatu inca cu dovedi valide — veri o lacuna.

3. Este o acusa privata si ca atare trebuie se remana, avendu a se desbata numai dupa principiile procesului acuatoriu. De catu acest'a, nimica mai blandu si mai umanu pentru acusatulu; prin ce se satisfaca si unei recerintie principali caracteristice a procedurii bisericesci. Preotulu inse in forulu bisericescu la nici o intemplantare, nu se pote considera separatu de caracterulu preotiescu ce-lu porta. Dlu redactore alu Telegrafului R. este asupr'a caruia recade acusa, si trebuie se avemu in vedere caracterulu preotiescu alu acusatului, precum si calitatea lui de asesore alu Consistoriului archidiececanu. Pentru atare, precum amu indegetatu deja, ar fi fostu s'ar de activitate si competintia Veneratului Consistoriu archidiececanu. Inse in casulu concretu, dlu redactore alu Telegrafului R. a comisu pecatulu in calitatea DSale de redactore la foi'a oficiosa a Consistoriului archidiececanu care foi'a DSa o redige din incredintia — si a buna sema ca si dupa o contielegere seu cevasi instructiuni ale Consistoriului archidiececanu, fie instructiunile chiar respicate, fie macar si numai tacite si in facta contracte. De unde urmédia cumca la pecatulu comisu de dlu redactoru plus minus si-are partea sa si Consistoriulu archidiececanu; caci de jure trebuie se presupunemu cumca mandatoriu, (dlu redactore.) a lucratu ex mandato, pentru care sunt respnsabili si mandantii seu — cercetarea ni va pote spune si mai securu — dora. Insinuamu aci reserv'a ca pe o persona morala n'o vom afirmá nici candu de subiectu alu cutarei crime, dar totodata nu ne potemu dá amagiti, a nu urmari pecatulu persoanei fizice, carea ar tinde se se ascunda sub firm'a celei morali. Nici n'a luat u pana acum'a Consistoriulu archidiececanu cuventulu a dechiará cumca redactrele a petrecutu marginile, comissariulu, si ca ce au lucratu, n'a fostu ex mandato, prin urmare se-i insusiesca numai lui respnsabilitatea, ci a lasatu Venerabilulu Consistoriu archidiececanu calea libera pentru intarirea pomenitei presumpsiuni de dreptu. Urmédia pre naturalu, ca Venerabilulu Consistoriu archidiececanu nu potea se judece fora preocupare despre pecatulu comisu prin foi'a ce se redige din mandatulu seu. Dar nindu

ca trebuie se fie „unu foru,” nu remasese altulu nici dupa natur'a lucrului, nici dupa statutu, de catu Consistoriulu metropolitanu, pentru motivulu ca sub acestua competintia e supusu si Consistoriulu archidiececanu, si erasi si dupa principiulu de dreptu ca, la superioru se cerca remediulu, candu unu foru inferioru se areta necompetinte seu subversedia necesitatea unei delegatiuni. Fora tota indoiel'a deci a fostu in totu dreptulu Par. Eppu a cere, ca Consistoriulu metropolitanu se proceda si se delibere in cauza.

Tote acestea le-au consideratu si le-au cernutu aceia, cari aveau detorintia se delibere asupr'a causei.

Daca in Consistoriulu metropolitanu, caus'a n'a pretinsu desbateri mai lunge, este pentru ca asesorii s'au aflu in zestrati cu necesarele cunoscintie bisericesci, in catu nu sulevza cestiuni cari, acum ex doctrina trebuescu cunoscute; buna ora, nu i-a venit nimeni a minte, se puna la intrebare competintia forului bisericescu, ca o cunosceau din canonu si sciu, cumca biserica cu acele ss. canone s'a innaltiatu, si la acelea are se tiena in eternu. Cum ar si fi daca, in fiecare siedintia si la fiecare cauza, s'ar suleva mai tote actiunile de dreptu bisericescu, cum fece dlu Dr. I. Borcia in „Tel. R.”? Cine ar fi care se respunda la tote, seu se le asculte pre tote, fie intrebări fie respunsuri? Cine nu s'ar desgusta si nu ar taberi, fie cu corpulu fie cu spiritulu? Ar trebui paciintia de feru si timpu — catu se nu mai scimu, cum a-lu petrece, pentru d'a reflecta. câte tote apucature rabulistiche. —

* * *

Câteva cuvinte acum despre delegatiune. In acesta materia dlu Dr. I. Borcia seu „Teleg. R.” sulevadia, — fora veri o sistema seu ordine, urmatóriele cestiuni:

Este ore in biserica nostra, de dupa canone si istoria, o jurisdictiune. (Acesta cestiune nu e sulevata de a dreptulu ci medlocitu, prin o accentuare ostentativa a justitici ordinari si oceleca de judi ales.)

Pote-se esserce jurisdictiunea delegata, pana nu avemu o lege speciala?

Fosta in dreptu Consistoriulu metropolitanu, se delege unu Consistoriu din alta eparchia?

Pote se cineva subtrage de la jurisdictiunea sa ordinaria, si pentru cari cause se pote?

Este securitatea dreptului persoanei nevatemata prin asemenea jurisdictiune delegata?

La aceste intrebări respundu erasi intrebatorii, negandu din resputeri. Se intielege, ca negarea nu costa truda mare. Dar prin asemine respunsuri, nici nu s'a satisfactu asteptarii.

Cestiunile sulevate sunt mari, dar nu potu alarma si confunde; pentru ca anevoiia se va gasi bisericanu, carele se nu le cunosca deja, si se nu-si fie facutu socota cu ele.

Nu pote fi scopulu nostru, — caci trece peste cadrulu unei foi — desbateru cu de a mearuntulu a acelu intrebări, ci ne marginimu a areta ca Consistoriulu metropolitanu a purcesu corectu candu in principiu s'a enunciatu pentru delegare in casu de odiu, afectiune scl., si ca acesta enunciere s'a intemplantu in unanimitate, va se dica: si cu votulu dlui redactore alu Telegrafului Romanu.

Spre a demustra ca e corectu, vomu lua argumintele erasi din man'a Telegrafului Romanu.

Dice amintit'a foi'a archidiececana: „In intrulu eparchiei, la forurile protopresbiterali, in archidiececa s'au delegatu in loculu unui foru protopresbiteralu — altu foru de aceea si pusetiune. Consistoriulu archidiececanu a fostu silitu a face delegatiunea eeruta dupa unele reguli, ce se observa pretotindenia in justitia.”

De aci invederedia:

1. cumca Consistoriulu archidiececanu deja a practicatu delegatiunea in casuri de necesitate, incredintandu, in loculu unui scaunu protopresbiteralu, pe altulu;

2. cumca, in casulu necesitatii a delegatu unu scaunu protopresbiteralu, acest'a o despuinea Consistoriulu archidiececanu, va se dica, prossimulu foru superioru si ordinariu, de dupa organismulu esternu alu judetieloru nostre: caci „judices ordinarii” dispunu, si de la emanedia — dupa contielegerea canonistilor — jurisdictiunea delegata.

Cum vine acuma foi'a archidiececana, ce acele principie de dreptu; cari deja le-a practicatu Consistoriulu archidiececanu, se le atinga si se le loviesca atunci, candu le introduc si Consistoriulu metropolitanu, forulu prossimulu superioru si ordinariu? Ce e dreptu in archidiececa, nu e dreptu si in metropolia?

Ni va dice, „Tel. R.”; „Nu avemu lege speciala.” Inse dreptulu nu consistu numai in lege, ci si in „more,” „judicatio,” „pactio.” Mai este apoi si: „auctoritas rerum judicatarum.” Quae consuetudine comprobata sunt non minus quam ea, quae scriptae sunt jura, servantur.” In fine insu „Telegrafulu R.” pre cum vediaramu in cuvintele-i citate mai susu, in catu pentru probecederea Consistoriului archidiececanu, provoca la „regulele ce se observa pretotindenia in justitia.” Apoi — tocmai la acestea a provocatu si Consistoriulu Metropolitanu.

Candu Consistoriulu metropolitanu va considera pe dlu redactore alu Telegrafului R. asesore alu Consistoriului archidiececanu ca acestei calitati i ar atribui o importantia atata de precumpeitoria, in catu se delege caus'a in unu Consistoriu de aceea pusetiune, atunci numai i-ar largi dreptulu, cu privire la eventual'a apelare; unu dreptu, care — asa scitimu — elu ar pute se-lu decline de la sine cerendu justitia de a dreptulu de la Consistoriulu metropolitanu.

Incheiamu rugandu pe On. „Tel. R.” pe dlu Dr. I. Borcia ca, vorbindu de Consistoriulu metropolitanu, se nu-i impute cu atat usiorintia necunosceru legiloru bisericesci civili, justitia ascunsa si alte lucruri nepotrivite, bune numai d'a subsepa autoritatea biserica si prin umare si biserica; ci se fosesca mai bine acelu limbagiu, carele se cuvne acestui innaltu foru bisericescu si care este necesariu pentru consolidarea nostrometropolitana. Nu numai caus'a comuna, cir convetiuirea nostra privata recere, ca se avemu unii catra altii receruta crutiare, si se naredicamu graiulu numai pentru mustraru infruntari. Acesta crutiare este o detorintia mai mare la acest'a, cari sunt in servitiu bisericescu. A trata cu ne-adeveruni, lucruri si d cursuri necunoscute seu reu cunoscute, pote se fie acea maniera, a carei necesitate sentimu astadi. Se ne informamu bine, despre vremu se vorbimu; seu se vorbimu nu despre ceea, ce deja cunoscemu bine. But ora s'ar face bunu servitiu, prin publicarea principie din decisele Veneratului Consistoriu archidiececanu, cari Vi sunt cunoscute. Nu litiunim vremu se dámu, departe fie de la noi, o rugare ni am permis, ca ne dorea ceea vedeamu in „Teleg. R.” si ni se pare, ba avem si temeiu se credemu, ca pe calea acestui „Telegrafulu R.” nu vomu ajunge la armonie carea aduna, edifica si consolida, ci la destrugere. Ni este rugarea intru interesulu dreptului si alu adeverului, cari amendoue — e bine se le primiti curendu si de buna voie de catu se asteptati pana ce ele vor se viciu puterea loru cuceritoria ce nu se pote opor se vina a-si face locu, fie chiar lovindu se resistintia.

Nevoia e mare!

Da; nu mai e gluma. Vedu domnii nostri că — nu mai potu, că — o sè ni ése sufletulu — de cheltuiielele cele mari pentru armate!

Am amentitu la rondulu nostru, că Dr. F i s c h o f a datu impulsulu prin scrierile sale, ca — sè se socotésca bine politicii nostri, că déca nu voru fi in-stare a reduce bugetele prin desarmare, apoi — mereu o sè ne cuprinda si cu-tropésca ruin'a pre toti, cu totu cu Tronu si Monarchia si — mintiunós'a de constitu-tiune!

Destulu că, clubulu progresistiloru de la senatulu imperialé din Viena, a luat seriosu in mana cestiunea, si in siedintia sa de luni'a trecuta, la popune-rea membrului seu, deputatulu Fux, de-cretara in acésta privintia urmatoriele:

Sè se propuna si solicitiedie in Se-ratulu imperialé?

1. Reconósccerea de ne-aperata tre-buintia, intru interesulu pazei generali si a progresului mai securu — reduc-tiunea armatelor si re-stringerea oblegamentu-lui de servitiu militare.

2. Medilocirea prin stepanire la cele mai de frunte poteri din Europa, ca ideia de reduciune a armatelor, de oprotiva, succesivmente si proportional-mente sè o realiziedie.

3. Pentru scopulu ducerii la cale a acestei ideie, senatulu imperialé sè ide-nciativ'a spre a intruni la unu locu po-trivitu unu congressu europénu, spre scopulu de a regul'a o reducere, resp. desarmare potrivita.

Aceste concluse sè se impartasiés-ca si celoralalte cluburi de partite si — sè-se combine impreuna realizarea lor.

Intr'adeveru scopulu si ideia me-rita tota atentiunea; in sa — ce ajunge?! Au nu de osuta de ori ne convinseramu, că — lumea cea mare — tocmai aceea nu vrè sé picépa si reconósca, ce pare atátu de naturale si de evidente!

Vomu vedé, ce o sè se mai aléga si din acésta ideia salutare. —

De la Dieta.

In Cas'a reprezentantiloru, mercuri'a tre-cuta, adeca in 19 ian. avu locu votarea nomi-nale asupra luării in Consideratiune a proiec-tului dlu Tisza, despre reorganizarea municipa-litatiloru, si aci vedieramu, unu spectaclu, dintre cele mai caracteristice pentru vietia nostre constitutionale! Dintre 409 deputati ai Ungariei si Transilvaniei, chiamati a legiferá, 217 votara pentru, 66 contra, ér 125 absentaru. Că au absentatu atátu de multi, nu este ceva nou séu straordenariu, căci de multe ori absentia inca mai multi, dar — ceva nou si strainu este, că intre cei absentii numera mai toti corifeii partitei deakiane de mai nainte, si că — lumea scie, cum ca aceia se afla in capitale, parte mare se afla chiar in Cas'a tierii, dar — consciintia bag'sém'a nu-i lasá sè-si deé votulu pentru o lege atátu de vatematória intereselor tierii. ér disciplin'a nu-li permitea a vota in contra! — Asta aparitiune caracterisédia situatiunea. Tóta lumea vede, pricepe, recunósce că — sub titlu de „liberali“, inaintánu din respoteri reactiunea; da, in sa dlu Tisza, capulu si creatorele liberalismului modernu, pretinde in tonu durai—

toriu, că — „trebuie se fie asiá,“ căci — déca nu, apoi elu se retrage, si cu elu — a cadiutu statulu magiaru!

Fatala stare de lucruri acést'a; secura ruin'a a tierii: — si pentru totu amarulu — numai o mangaiere a remasu domniloru, aceea că — liberu si negenati potu sè dripésca si sè batjocurésca pre popórale nemagiare! Potu sè sémene ura si desbinare!!

Totu in siedintia de mercuri, deputatulu sassu E, Trauschenfels, desvoltá o interpela-tiune cátra min. de justitia — despre aceea, că mai multe tribunale regie, precum a nune celu din Sighisóra si Brasiovu, din Versietiu etc. in contra legii au opritu advocatiloru a se folosi de alta limba, decátu de cea magiara in cauzele loru de dreptu. Dlu deputatu sassu intreba: déca ministru are cunoscintia de acést'a? si — ce socóte a dispune in faci'a acestei invederate calcári de lege?

Suntemu curiosi, sè mai vedemu, cu ce cuvinte o sè sanctionedie si in acestu casu — naltulu ministriu aprig'a calcare de lege; — aci intre imprejuráriele de astadi, alt'a de cátu canctiunarea calcárii de lege, nu se póte asteptá.

La acestu locu, pentru identitatea cauzei — amentimu, că reprezentantia municipale din Brasiovu, inca decise a face representatiune cu gravamine cátra min. de justitia, pentru totu acea calcare de lege din partea tribuna-lului de acolo, si fiindu că intr'un'a a decisu, ca representatiunea s'o faca numai in limbele usi-tate, adeca in cea germana si romana. „El-lenór“ alu d-lui Cserudony-Tisza: luandu noti-fitia despre acést'a, se sprime cu positivitate, că — naltulu Ministeriu magiaru simplu va aruncá afora acea representatiune, scrisa in limba nemagiara!

Ei bine: n'a ajunsu de batjocura la domnii magiari dela potere — legea magiara?!

Totu in siedintia de mercuri, mai nainte de a se pasí la desbaterea speciale a legii refor-matórie de municipie, se nulificá mandatulu deputatului Dr. Hodosiu din Zarandu, pentru motivulu că, nici la repetita provocare din par-tea presidiului, nu s'a infacisiatu sè-si ocupe locul si sè-si represente cerculu in dieta. La acésta ocaziune deputatulu Simonyi E. erá de opiniunea, ca sè nu se nimicésca mandatulu, ci deputatulu negliginte sè se pedepsésca, conformu legii avitice, cu o multa de 800 galbeni!

Dupa noi, acésta pedépsa erá mai grea de cátu nimicirea mandatului, căci — acuma ne-micu nu impedeca, ca dlu Dr. Hodosiu de nou se fie alesu si — de nou sè nu se infacisiedie, pre cum organele opzionale si prevedu a cest'a. —

Traficul in bani de auru si argintu.

Intielegemu — in monarchia austro-ungurésca. Si intielegemu sub „traficu,“ inschim-bulu, trecerea dintr'o mana intr'alt'a, solvibile si primivile obligate in bani de auru si argintu.

Acestu conceptu si peste totu acésta ce-stiune, in tierile cu valuta de auru si argintu, nu are vr'o insemnetate; la noi inse unde valut'a nostra, adeca banii nostri, sunt de hártia, unde milliónele poporului peste totu anulu nici nu vedu bani de auru si argintu adeveratu, si unde totusi, pentru comerciulu, pentru atingérite si legaturele cele multe cu strainetatea, avemu — privatii si statulu, se dánu si sè primimu sute de millióne in auru si argintu, — la noi unde lips'a de atari bani adesea produce cala-mitáti. — este de mare interesu a scé, camu cátu si ce felu de bani in auru si argintu se premenescu si — propriamente ni sunt de lipsa peste anu? pentru ca sè pricepemu, ar devéne aceea, că — pentru sut'a de florini in argintu de comunu, in timpuri nemorali trebuie sè dánu câte 105-106, ér pentru sut'a in auru, câte — 112-115 fl.

O fóia din Viena „Presse“ cea vechia, mai

de unadi calculá traficul peste anu in auru si argintu, pentru Cislaitania, ordenarmente la 400 de millióne florini. Si adeca: 1. Numai cuponii in argintu dela oblegatiunile de statu si actiuni si prioritáti — facu pan' la 107 mil-lióne florini la anu: ér cuponii in auru pan' la 5 millióne; — vamele de intrare, se redica pan' la 25 millióne in argintu; — monete in auru si argintu intre din strainetate peste 11 millióne, si se esporta de la noi peste 13 millióne florini; — se batu bani in auru si argintu in monetaria din Viena 10 millióne; se premenescu prin ma-nele privatiloru celu pucinu mai atát'a cátu facu impreuna aceste cifre, este traficul in auru si argintu la bancari, in comerciulu si in-dustria cea mare cu tierile straine.

Va sè dica atát'a suma de bani in auru si argintu — este carea ne-aperatu este de lipsa pentru d'a corespunde trebuintiloru ne-aperate de tóte dilele peste anu.

Cáta este trebuintia din cóci de Laita, in partile ungresci? — nu s'a pusu inca nime se calcule; atát'a in sa se scéa, că — este multu mai mica. Dar chiar d'ar fi numai a patr'a parte, numai 100 de millióne si acést'a apésa asupra tierii serace si indetorite pana peste urechi — inca mai multu, decátu cele 400 de millióne asupr'a avutei Cislaitania.

Va sè dica, cu tóte cá banii nostri in An-stro-Ungaria sunt de hártia, totusi avemu tre-buintia pe fie-care anu si de vr'o 500 de mil-lióne floreni in argintu si auru, si — fiindu că venitele Monarchiei in auru si argintu, la anu nu ajungu nici 50 de millióne, restulu trebuie sè-lu acoperimu cu adausu decéie 5-15 si mai multe procente. O adeverata fantana a seraciei noastre! —

Varietati.

* (Balu nationale) arangiadia si estu timpu junimea romana din Aradu, in sala Otelului la „Crucea albu,“ in sér'a de 5/17 februaru, ér venitulu este destinatulu fondului de edificare a Institutului pedagogicu — teo-logicu din Aradu. Invitáriele cátra on. Publicu se voru face cátu mai curendu ér noi aflánu scopurile — de petrecere placuta si de agiuto-rarea a Institutului mai susu amentitu — atátu de salutari, in cátu nu ne indoim, căa cele voru fi imbracisiate cu totu zelulu! Presiedinte alu comitetului arangiatoriu este Dlu Dr. Nicolae Oncu.

* (Sinuciderile) se inmultiescu si — nu se mai restringu la capitale, ci auume in Un-garia, acusi-acusi cetim, că in cutare orasielu si chiar satu, cutare domnu séu domnisoru s'a impusatu, cutare dómna séu domnisorá a luat cyancali! Dar mai frumosu este, că despre cei mai multi astfelu trecutii din vietia, mai vertosu déca aceia au fost dregatori séu peste totu ómeni publici, se afirma că, acci au fost ómenii că mai solidi si de tréba. Védiendu acestea, ti vine a crede că — pentru cei mai de ómenia ómeni in timpul de astadi, vietia a devenitu mai grea séu si ne suferibile! Că — este chiar véculu blastematiloru!

(Nazareniloru romani spre scire si a comoda-re.) Avemu informatiuni positive, că nume-rulu romaniloru nazareni, numai in Banatu, numai bunulu Ddiu scéie, priu ce medilóce sporitu, se urea la mii.

Acú cáti-va ani, vr'o trei dintre capii loru a nune din Temesiora si Satulu-noi, ne ono-rasera cu incedera lor si ne informasera despre multe, cáte ne interesau; astadi — prin mórtéa acelor fruntasii, legatur'a dintre noi s'a ruptu totalmente. Dar noi — nu potemu sè nu ne interesánu de romani, mácar de care religie se fie ei. Si asiá venim a not'a la acestu locu, cumca Dietei Ungariei s'a subternutu mai de multu unu proiectu de lege, pentru reconósccere din partea statului a religiiu nazareniloru; ér guvernulu ung. prin Ministeriulu de culte, a facutu unu apelu publicu cátra fruntasii na-zareniloru, că — spre scopulu informáriloru necesarie, aveia sè parasésca secretulu si sè

dée desluciri câtu mai germune despre natur'a si cuprinsulu religiunii lor.

Dupacum aflâmu din foile guvernului, pona astadi numai din partea nazarenilor magiari din *Hódmező-Vásárhely* s'a datu unu feliu de declaratiune la apelu acelu, carea nici nu merge mai afundu in cestime, de câtu a afirmâ, că -- *Nazarenii ar fi adeveratii urmatóri ai invetiaturei lui Cristosu.*

*** (*Totu semne bune despre administratiune buna si despre multamirea poporului!*) Mai nu trece septemana, ca se nu cetinu, despre revolte din partea poporatiunei de la tiéra, candu intr'un'a candu intr'altá comuna a Ungariei! Si aci, Banatulu se distinge mai vertosu. Nu e multu, decandu se intimplara urite conflicte in *Sann-Mihailu* langa Temesióra; mai de unadi din *Palanka* se respandira sciri despre o rebeliune cu ocaziunea alegerii de jude comuale; adi nemtii din *Niczkydorf* sunt *rescolatii herzegoveni* ai nostri. Dar acesti din urma o si facura rebeliunea lor cu tota pomp'a. Ei alungara mai antaiu pre notarulu lor: ér pre pretorele si comisariulu de securitate si cu pandurii acestu'a, mi ti-i apucara si inchisera intr'o cocina! Mai in urma pusera pre pretore se li formule die intr'unu protocoalu gravaminile „*autenticamente*,” si aci intre altele pretinsera, ca lor mai multu se nu li se tramita din nici o parte, nici unu actu in *limba magiara* pe carea n'o pricepe nime. Scrumanii nemti, pururia atâtu de guvemementali! Tóte dóra li s'ar iértá, dar pentru acésta din urma dorintia a lor voru se impopuledie temnit'a comitatului din Temesióra!! Cea mai nóna veste este, despre asemenea conflete in *Croaiata*, unde tieranii ne voindu a respunde dieciuéla arhiepiscopului, esi pe ei essecutiune si — curse sange multu, 4—5 renitenti remanendu morti! . .

*** („*Mesurile metrice*,”) de *Stefanu Popu*, care tractéza: mesurarea si calcularea cu mesurile cele nóue metrice, asemenarea lor cu cele vechi, straformarea mesurilor vechi in noue si a celor noue in vechi, calcularea pretiurelor dupa mesurile nóue in relatiune cu cele vechi, frangerile diecimale, pre cumu si geometri'a: tóte in modulu celu mai poporalu si usioru de preceptu: ceea-ce dovedesce si impregiurarea, cá in timpu de unu anu s'au petrecutu la 2800 *esemplaria*, mai aflandu-se la autoriulu ei in *Blasiu* numai inca pucine, de unde se póte trage cu câte 40 cr. v. a. esemplariulu; la 10 si mai multe se dá rabatu. Tra-gandu cinev'a esemplaria sengeratece, va face bene déca va tramite prin asemnatiune postale 44 cr. v. a. pentru cari va primt cartea franco. fora alte spese. —

Granele in piati'a Budapestei,

in decursulu septemanei acéstei'a fórté slabu s'au cautatu si — éta ce pretiuri scadiute au ajunsu — dupa mesur'a noua de 100 *chilogramme*:
grâulu de prim'a calitate, a lipsitu;
grâulu de medilocu, cu 9.60—9.70;
grâulu de rondu (usantia), cu 9.40—9.50;
Secar'a — cu 7.75—7.87.
Ordiulu: 5.40—5.30.
Ovesulu: 8.50—8.55.
Cucurudiulu: 5.12—5.20 — pe mai si iuniu.

Éca si unele cursuri la burse:

Actiunile de cred. austr: 191; ale creditului ung. 176; act. bancei nation. 882; inscrisele ipotecari austr. 95; ungresci 85; obligatiunile rurali bucovinene 84; ung. 76.50; banatice si transilvane 76; — rent'a de arg. 73; de hártia 68; agiulu argintului 5 1/2; galbenii 5.42; napoleondorii 9.22. —

Publicatiuni tacsabili.

CONCURSE:

Nr. 3160./adm. 1875.

Din partea oficiulu de jude cercualu administrativu alu cerculu Bocsia, comit. Carasiu, conformu ordinatiunei comitatense din 11. Dec. 1875. Nr. 8084. — pentru implinirea postulu de *Notariu*, devenitu vacante la *Notariatulu comunalu Valeapai*, prin alegere legale, intru intielesulu §-lui 83 din legea comunale, art. XVIII. din 1871, cu acésta se deschide si publica concursu nou si spre efeptuarea actulu de alegere se defige diu'a de 8 Februarie a. c. la 9 óre deminétia, in localitatea cancelariei notariale din *Comun'a Valeapai*; — dreptu acea prin acésta se provóca doritorii de a dobandi acestu postu, ca pana in 7 Febr. a. c. inclusive, se si substérna la judele administrativu in *Bocsia-montana*, recursele lor bine instruate si provediute cu documentele legali, spre adevierirea depunerei esamenului notariote calificatiunale, a praxeii oficiulu notariale de unu anu intregu, de la depunerea esamenului notariale, a cunosciintiei limbelor, *magiara si romana*, — cu acea observare, cá recursele intrate mai tardiu, nu se voru poté luá ni consideratiune.

Bocsia-mont. in 14. Ianuariu 1876.

1—3

Bösz Hedvig, m. p. jude cerc. adm.

Pe statiunea invetiatorésca dela scola confesionala gr. or. din comun'a *Cavna*, in comitatulu *Aradului*, inspectoratulu *Agrisiului*, se escrie concursu cu terminulu de alegere la 1. Fevruariu st. vechiu a. c.

Emolumintele sunt: in bani gata 84 fl. v. a; — pentru scripturistica 6 fl. v. a; pentru curatirea scólei 6 fl. v. a; 1/2 sesiune de pamentu aratoriu, — 5 cubule de grâu, 5 cubule de cucurudiu, 10 orgii de lemne, dela inmormentári: pentru mortu mare 50 cr; pentru mortu micu 20 cr.

Recurentii au se produca: testimoniu despre absolvirea preparandei gr. or. din *Aradu*, — testimoniu de calificatiune, atestatu de moralitate, si estrasu de botediú.

Recursele adresate comitetului parochialu, se voru tramite dlui inspectoru cercualu de scóle *Nicolau Beldea*, post'a ultima *Sirta* (*Vilagos*.)

Cavna, 2 ianuariu 1876.

2—3

Comitetulu parochialu gr. or. — Cu scirea mea: *Nicolau Beldea*, m. p. inspectoru scolariu.

Prin acésta se escrie concursu pentru vacant'a parochia din comun'a *Grebenatiu*, in fostulu confiniu militare, protopresbiteratulu *Versietului*, cu terminu pana in 8 Fauru st. vechiu 1876.

Emolumintele sunt: una sesiune de 32 jugere pamentu aratoriu, precum si stola si birulu indatinatu dela 160 de case.

Doritorii de a ocupá acésta statiune suntu avisati a-si tramite recursele lor instruite cu tóte documintele preserise de statulu org. bisericescu, éra pentru de a-si documentá deprinderea in cantarile bisericesci si in oratoria, pana la diu'a alegerii sa se presente in vre-o dominica ori serbatóre in s. biserica inaintea poporului; — recursele au de a-se tramite adresate Comitetului parochialu, la *Pré On. D. protopresbiteru Ioane Popovicu* in *Mercin'a per Varadia*.

Grebenatiu in 28/12. 1875.

2—3

Comitetulu parochialu,

In contielegere cu protopresbiterulu tractualu.

Spre ocuparea vacantelului postu invetiatorésca din *Benceculu-romanu*, comit. Temesiului, care postu este provediutu cu urmatóriele emoluminte: salariu de 76 fl; in grâu 32 chible; in relutu de clisa, sare si

luminári 40 fl 66 cr: in lemne (din cari es a se incaldi si scol'a) 6 orgii, 2 3/4 jugere; livada si cortelu liberu, impreuna cu gr. dina de 3/4 jugu, — prin acésta se escrie concursu pana in 25 ianuariu vechiu 1876 candu se va tiené si alegerea. — Recuriti sunt avisati a tramite recursele lor ajustate cu prescisele documente de statulu organicu, protopresbiterului tract. *Melá Draghiciu* in *Temesióra*, ca inspectore scóle in cerculu *Vinga*, pe langa acésta vre-o serbatóre séu domineca a se presentu in biserica de aici spre documentare desteritati in tipicu si cantare.

Benceculu-romanu, 12 decembre v. 1875.

3—3

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: *Mel. Dregciu*, mp. protop. Temisiorii, ca inspect. scóle.

Se escrie concursu pentru implinirea statulu invetiatorésca dela *Clas'a I.* incepatória opid. *Buteni*, cu terminulu de alegere pe *Fauru st. n. a. c.*

Emolumintele impreunate cu acésta si tiune sunt: 300 fl. v. a. in bani gat'a; 100 v. a. pentru cartiru. 7 metri si 59. centime de lemne pentru incaldirea scólei.

Doritorii de a ocupá acésta statiune sunt avisati: recursele provediute intru intielesulu statulu org. si adresate cátra *Comitetulu parochialu*, ale tramite dlui Inspector cercualu de scóle in *Buteni*. Recurintii au present'a in óre care Domineca séu serbatóru de a-si aretá desteritatea in cantu tipicu. — Este de observatu cá teologii ab luti vor avé preferintia.

Buteni, 14 ianuariu 1876.

2—3

Comitetulu parochialu.

Cu scirea si invoirea mea: *Isidor Popescu*, m. p. inspectoru de scóle.

Pentru statiunea invetiatorésca din comun'a *Surducu*, protop. *Fagetului*, se escrie nou concursu cu terminulu pona la 30 ianuar 1876.

Si fiindu cá la publicarea cea de anu s'a ivitu nici unu recurentu, comitet parochiale s'a aflatu indemnatu din impre rarea acésta a inbunetati salariulu invetiatorésca, stáverindu-lu in urmatóriele Emoluminte: 300 fl. v. a. in bani gata; 3 jugere pamentu aratoriu de I. classe; cartiru liberu cu dóue caperi, camera, grajdu si gradina de 1/2 jugu.

Deci doritorii de a ocupá acésta statiune suntu avisati, recursele instruite in sensu stat. org. bis. si adresate com. parochiale le subserne pona la pusulu terminu. *Prot. Atan. Ioanovicu* in *Fagetu*.

Surducu, 28. Decembre 1875.

3—3

Comitetulu parochialu

In contielegere cu dlui protopresbiteru districtuale.

13, adeca trei-spre-diece actiun

de ale *Institutului de creditu de economii „Albina”* din *Sibiu*, cu valóre de 100 fl. v. a. un'a, suntu vendiare d'impreuna cu cupónele si amonitiunile, cu celu ce se platesce la 1. iuliu 1876. Oferte se primescu sub adress'a *A. N. Posta restante* in *Caransebesiu*.

A N U N C I U !

On. publicu si specialu celu din *comitatulu Bocsiei*, comit. *Carasiului*, se avu dia cumca *mesuri noue metrice*, adu pentru fluide, câtu si pentru uscate, fó tóta form'a autenticate si timbrate, potu procurá si comandá de a dreptu

Juliu Felix, maestru feralbariu (*Spangler*) in *Bocsia-m*